

Jan Amos Komenský a skautské hnutí očima Vělena Fanderlika

(text připravený pro sborník SOVF

„Skautský oddíl Vělena Fanderlika – svědomí českého skautingu“)

Ing. Jiří Čejka DrSc. – Péguy, ŘSV

Úvod

V české skautské literatuře, která se věnuje historii skautského hnutí a ideovým základům skautingu, se občas uvádí, že *jedním z předchůdců skautingu byl „Učitel národů“, Jan Amos Komenský, který jako osvícený pedagog viděl do dětské duše a také zastával názor „národního učení“, učení obrázky, praktickým cvičením, hrou. Vodí své žáky do přírody, do měst, do dílen,* jak se píše ve skriptech frekventantů *Rádcovské školy Olomouc* [1]. Některé informace jsou uvedeny také v publikacích *„Myšlenkové základy skautingu“* [2] a *„Historie skautingu“* [3], které vydal Junák, TDC v edici *Vůdcovská zkouška*. Komenský nebyl první ani jediný, i on měl své „ideové předchůdce“, na které navazoval. Tuto skutečnost je třeba respektovat aniž by tím Komenského přínos byl jakkoliv snížen a degradován.

Často se připomíná známé Komenského *„Schola ludus“ – „Škola hrou“*, které našlo své pokračování v B-P *„Scouting is a game“ – „Skauting je hra“*. I když Komenský měl na mysli převážně školní výchovu a B-P výchovu mimoškolní, souvislosti jsou patrné na první pohled [4].

Snad nikdo si v minulosti nepoložil otázku, zda mohl B-P znát pedagogické dílo Komenského a mohl tak využít této znalosti při budování základů skautingu. Dostupná zahraniční skautská literatura o tom nic neuvádí, a v české skautské literatuře se o Komenském jako o předchůdci skautingu píše spíše jen v obecné rovině a širších souvislostech.

Teprve v devadesátých letech dvacátého století po třetí obnově skautského hnutí v Československu publikoval liberecký bratr Jaromír Bečka – Sekula pozoruhodné informace, kterými odkazuje na glosu uveřejněnou před druhou světovou válkou v *Manchester Guardian* a převzatou pražskými *Národními listy* [5].

* * *

1

K historii skautského hnutí

Skautská historická literatura uvádí, že B-P byl mimo jiné pozitivně ovlivněn přítelem jeho rodiny Johnem Ruskinem a lze soudit, že znal i díla jiných osobností

– svých předchůdců, kteří se soustředili na výchovu a působení na mládež. Není pochyb o tom, že se na něm příznivě projevil vliv novozélandského plukovníka Davida Cossgrova, rovněž účastníka burských válek, kterého B-P osobně znal a s nímž udržoval čilý písemný styk. David Cossgrove založil na Novém Zélandu pod názvem Empire Sentinels (Strážci imperia), hnutí podobné skautingu, a stal se také jedním ze zakladatelů skautského hnutí na Novém Zélandu. Dave Cossgrove, jak byl nazýván, zavedl do skautského hnutí některé principy z jiných tehdy existujících humanistických hnutí, o kterých informoval B-P, a ten je převzal do svého díla „Scouting for Boys“ a zavedl do svým způsobem „spontánně“ vznikajícího skautského hnutí. Osobnost Dave Cossgrova je mezi novozélandskými skauty a skautkami velmi uctívána a je stále ještě předmětem pečlivého shromažďování materiálů o něm a bádání o jeho životě. V obsáhlé Jealově monografii „*The Boy-Man, The life of Lord Baden-Powell*“, [6] není o Cossgrovovi ani zmínka. O Janu Amosu Komenském se v zahraniční skautské historické literatuře rovněž nepíše. Bečka-Sekula (*písemné sdělení*) to vysvětluje velmi prostě: *Imperiální Velká Británie v postviktoriánské době nebyla zralá, aby přijímala vnější vlivy. To si velmi dobře B.-P., jako pro imperium potřebný hrdina od Mafekingu, uvědomoval a proto o nich oficiálně nemluví a nepíše. Ohrozilo by to budoucnost skautského hnutí. Uvážíme-li, že Velká Británie nevěděla téměř nic o malé zemi někde uprostřed Evropy v roce 1938, když se schylovalo k mnichovské zradě Francie a Anglie, je zcela logické, že na počátku dvacátého století nebylo v zájmu rozvoje skautského hnutí připomínat, že jeho ideový základ byl převzat od Jana Amose Komenského, pocházejícího z Českého království, které bylo součástí Rakousko-uherské monarchie, tedy státu nepřátelského. A tak jméno Komenský a jeho dílo zůstalo pro skautské hnutí skryté a prakticky neznámé, jakkoliv skutečnost je zcela jiná.*

B-P ve skutečnosti původně neuvažoval o nějaké organizaci pro výchovu mládeže a snažil se získat pro své metody v té době existující organizace jako byly Boys Brigades. Proto také pro svůj pokusný tábor na ostrově Brownsea v roce 1907 si vzal sebou deset členů Boys Brigades a deset dalších chlapců z různých společenských vrstev. Na tomto táboře rozdělil B-P své svěřence do čtyř družin. V čele každé družiny byl rádce. Je třeba dodat, že tam nebyl a ani nemohl být žádný skaut, což je logické, skautské hnutí tehdy ještě neexistovalo. Nicméně tento pokusný tábor je skautskými historiky považován za počátek skautského hnutí ve světě. První skutečně skautský tábor uskutečnil B-P v roce 1908, kdy už

v Anglii existovala řada skautských oddílů a tak si B-P mohl vybrat pro svůj skautský tábor „kvalifikované skauty“. B-P sám prohlásil, že skautské hnutí vzniklo v roce 1908 [7 In Schwartz S. a Schwartz J., *The Scouting Way*, 4th edition, 2004: „As a matter of fact, I didn't actually start the Boy Scout Movement, because the blooming thing started itself unseen. It started in 1908 – but the microbe of Scouting had got me long before that“ (B-P interview with the *Listener* magazine in 1937 – volně přeloženo *Ve skutečnosti jsem popravdě řečeno neodstartoval Hnutí chlapců-skautů, protože to se úspěšně odstartovalo samo. To bylo v roce 1908, ale mikrob Skautingu mě zasáhl dávno před tím*)]. Vedení experimentálního tábora tvořili Robert Baden-Powell, major Kenneth McLaren, Percy W. Everett a Donald Baden-Powell [8].

Připomínáme-li si tento experimentální tábor v souvislosti se stoletým výročím založení světového skautského hnutí, pak můžeme s pocitem naprosté jistoty říci, že jména účastníků onoho tábora vešla do historie skautského hnutí a tito s trochou nadsázky „první skauti“ se stali nesmrtelnými, protože co skauting bude skautingem, bude na ně vzpomínáno, i když ta jména jako taková již jinak nikomu nic neříkají.

Ve hře může být i Jan Amos Komenský a František hrabě Lützow

Pokusil jsem se Sekulovými slovy vysvětlit, proč se zahraniční skautská literatura věnovaná vzniku a historii skautského hnutí nezmiňuje o Janu Amosu Komenském. Již v úvodu jsem ovšem naznačil, že B-P dílo Komenského znal. Sekula [5 – *Skauting* 34 (7) 20 (1996)] píše, že v Londýně působil původně rakouský diplomat hrabě na Žampachu v Čechách, dr. František Lützow, který neúnavně pracoval ve prospěch české otázky. Překládal do angličtiny a vydával českou literaturu a všemožná svědectví o kulturnosti českého národa. Zaujal Baden-Powella. Ten se zajímal o středoevropský myšlenkový proud, především o didaktické dílo Komenského. Jeho škola hrou nebo *Informatorium* školy mateřské, vyjadřovaly názory dosud neslýchané. *Labyrint světa a ráj srdce* byl obrazem skautova pozorování světa a jeho vnímání. Baden-Powell měl, co potřeboval. Ke sblížení B-P a Lützowa možná vedl zájem B-P o jezdecké koně z Lützowovy londýnské stáje. Možná, že hlavní zájem B-P vzbudily Lützowovy překlady z českých textů, novinové články a přednášky, ze kterých B-P čerpal, nebo snad se ti dva

sblížili díky společnému přátelství s významným anglickým spisovatelem H. G. Wellsem. Wells, autor článků o tažení B-P v Africe, byl upřímným přítelem Lützowa i českého národa. Škoda, že hrabě Lützow byl zapomenut, ke škodě národa i ke škodě skautingu. Češi mu vytýkali vazbu na Anglii, Angličani ho odmítali pro jeho německý původ a Rakousko ho pronásledovalo ještě při jeho pohřbu pro vášnivé a nezkrotné češství. Hrabě Dr. František Lützow, čestný doktor pražské české univerzity a doctor of letters oxfordské univerzity, byl největším českým bohemistou působícím v anglicky mluvícím světě. Dr. Antonín Sum – otec bývalého nedávno zesnulého starosty Junáka Antonína Suma – mu v roce 1925 uspořádal sborník „The Late Count Lützow, A tribute to the memory of a great bohemian patriot. Collected and edited by Dr. A. Sum“ [9], do kterého přispěli významní čeští politici a vědci. Dostupnost takové informace je dost malá u nás i v zahraničí.

V jiném svém příspěvku Sekula píše [5 – Kapitánská pošta č. 3–4/1996, 3–4], že právě Lützowovy překlady Komenského i současných českých humanistů poskytly B.-P. duchovní základ pro skautské hnutí. Zamysleme se nad tím, co Sekula píše a odkazuje na Manchester Guardian a pražské Národní listy ze třicátých let minulého století „Anglický generál Baden-Powell od svých 19ti let poznával obraz světa a smysl života se zbraní v ruce v koloniích britského impéria. Po léta byl nucen volit mezi zabíjením a nezabíjením domorodců, aby na konci svého aktivního života mohl vyjádřit, jako nikdo jiný, hodnotu míru, nenásilí a tolerance. Mezitím anglická mládež objevila a používala příručku pro vojenské zvědy jako návod ke svým hrám. B-P se zlobil. Britská společnost, nemocná krutým kolonialismem, pseudodarwinismem a mravním úpadkem, potřebovala něco jiného, než vojenské příručky v rukou dětí. Když rozpoznal spojitost mezi svou knihou a zájmem mládeže o hry v přírodě a soužití s ní, uvědomil si úžasnou věc. Válečná kniha v rukou dítěte se proměnila v knihu sloužící míru a nenásilí. Takže: Baden Powell bude léčit nemocnou společnost, použije k tomu nástroj nejcitlivější – dítě.

Zajímavým programem zavede mládež do přírody a tou ji povede k dospělosti stezkou nenásilí, osobní svobody, odpovědnosti a dobrého skutku. Mládež bude příkladem a nadějí pro ostatní společnost. Ptáme-li se čím měl být skauting, tak právě tímto měl být. V praktických věcech byl B-P mistrem nad mistry. Potíže byly v něčem jiném. Pro britskou společnost představoval humanismus skautské

filosofie radikální obrat hodnot, proti kolonialistické hrdosti impéria a památce jejího veličenstva královny Viktorie, B-P potřeboval obrodnou praktickou filosofii. A dostal ji.

V Londýně byl rakouským diplomatem dr. František Lützow, hrabě na Žampachu v Čechách. Všechnu svou energii věnoval propagaci české literatury, kultury a dějin v celém anglicky mluvícím světě. Jeho přítelem byl významný anglický spisovatel H. G. Wells. Ten Lützowa seznámil s svým přítelem, Baden-Powellem. Lützow překládal do angličtiny texty, v Anglii dosud neslýchané, především Komenského a současných českých humanistů. Tak získal B-P pro své hnutí duchovní obsah. Daleko později se Wells přičinil o vznik pražského PENklubu“.

Hovoříme-li o Františku hraběti Lützowovi, pak musíme ještě připomenout, že byl jedním z těch, kdo připravovali v zahraničí půdu pro Tomáše Garrigua Masaryka a pro jeho úsilí o vznik svobodného státu Čechů a Slováků. Je škoda, že zůstává u nás prakticky zcela zapomenut. Františku hraběti Lützowovi se dostává posmrtného uznání teprve v posledních letech především „po pádu komunismu“ v roce 1989. František hrabě Lützow je významná osobnost naší historie, čestný doktor Univerzity Karlovy, doktor oxfordské univerzity, významný diplomat, překladatel, přítel spisovatele H. G. Wellse, pronásledovaný a pranýřovaný představiteli Rakousko-uherské monarchie. A právě Wells, jak píše Sekula, seznámil B-P s Lützowem. Šlo o Wellsův záměr, nebyla to náhoda.

Není pochyb o tom, že B-P byl ovlivněn díly a myšlenkami mnoha osobností. V tom spočíval jeho „genius“. Dokázal od nich vždy převzít pro skauting to nejlepší. Byli to třeba Jean Jacques Rousseau, John Ruskin, a ti, jejichž myšlenky přinášel především Ernest Thompson Seton, totiž Henry David Thoreau a Ralph Waldo Emerson. Jedno jméno převyšuje nepochybně ostatní. Je to Ernest Thompson Seton, jeden ze zakladatelů amerického skautingu, současník B-P. S ním aktivně spolupracoval B-P v době, kdy svůj skauting diskutoval i s již zmíněným Davem Cossgrovem. A i když se jejich cesty později rozešly, skauting neсе trvale ze Setona mnohem víc než jen jeho stopy. Pro nás je ovšem zajímavé, že Seton byl někdy nazýván „novodobým Komenským“. Při svých studijních návratech do Anglie, kde se soustředil na „studium přírody“ v Britském muzeu a dalších ústavech, se zřejmě mohl také setkat s dílem Jana Amose Komenského a mohl jím být rovněž pozitivně ovlivněn. Je třeba brát tato slova s výhradou, dnes již jen velmi těžko lze prokázat, jak tomu bylo ve skutečnosti. Nicméně-

ně nelze vyloučit a je možné připustit, že se jak B-P tak ETS s dílem Komenského mohli seznámit. Překladatelská činnost Lützowova byla velmi rozsáhlá a časově zapadá do konce devatenáctého a počátků dvacátého století.

* * *

2

Velen Fanderlik hovoří o ideálech Komenského ve skautské výchově

V roce 1971 uveřejnil Velen Fanderlik pozoruhodnou studii pod názvem „*Ideály Komenského ve skautské výchově*“ [10], v níž srovnává výchovnou metodu B-P s Komenského pedagogickým učením. K tomu snad jen jedna poznámka. Fanderlik se věnuje především pedagogickým analogiím, zatímco ideovou oblast zmiňuje jen okrajově.

Fanderlik píše „*Na národním jamboree amerických skautů v r. 1969 ptal se jeden novinář Lady Baden Powellové, co by asi soudil její zemřelý manžel, zakladatel skautingu, o tom, že právě tyto dny první lidé stanuli na Měsíci.*

Její odpověď byla jednoduchá. Řekla, že Baden Powell postavil svoji výchovnou metodu na základě tradice, kterou uznával a které si vážil, ale stejně dovedl ocenit moderní myšlenky a pokrok a proto jistě by uvítal s nadšením tento úspěch lidstva.

A v tomto spojení tradice s moderními methodami je podobnost mezi skautingem a mezi snahami Komenského. Komenský také buduje svoji výchovu na základě mravních a náboženských zásad minulosti, které uznával za správné a stále platné, ale nebál se užít moderních method na svoji dobu a jakýchkoliv prostředků, které mu věda poskytovala, ke své výchovné metodě.

Komenský byl v první řadě učitel, organizátor školní výchovy, kdežto Baden Powell hledal doplnění této výchovy, která zanedbávala mnohé stránky lidské bytosti. Oba však vychovávali celého člověka, jak jeho tělo, tak duši, tj. jeho rozumové i citové vloh, schopnosti a sklony, a jeho smysly.

Největší podobnost mezi oběma výchovnými methodami je rozhodně v jejich sympatickém postoji. „Omnia sponte fluent, absit violentia rebus“ – „Všechno nechť běží z vlastní vůle, nechť není žádného donucování“ (Komenského Didaktika, kap. XVI.). Baden Powell vytkl jako svoje nejdůležitější heslo „Ryba se chytá na to, co ona ráda a ne, co chutná rybáři“, A proto Komenský chce, aby hoši sami vedli cvičení, i část vyučování, ustanovil si svoje „desátníky“ z hochů, kteří pomáhali slabším žákům. V Potockého gymnasiu v Uhrách zavedl žákovskou samosprávu v r. 1654. A stejně Baden Powell zřizuje družiny a rádce, kteří vedou malé skupiny hochů. A tak výchova a vyučování jde v obou soustavách „zdola“.

Komenský zařazoval do svých vyučovacích method hry, Baden Powell napsal na první řádek své knihy *Scouting for Boys* „Scouting is a game“ – „Skauting je hra“.

Komenský zdůrazňuje, že je třeba pochvaly k povzbuzení dobrých a snaživých žáků, jelikož dobře věděl, že to je nejsilnější a nejúčinnější motivace. Ve skautských oddílech máme celou soustavu dovedností a znalostí, které hoši a děvčata mohou ukázat při skládání dovednostních zkoušek, či odborek, za něž dostávají odznaky, pro ocenění svých snah. Celá skautská výchova je rozdělena podle postupného zdokonalování do zkoušek. A stejné zásady se držel Komenský, když zdůrazňoval, že jednotliví žáci mají postupovat od snazšího k složitějšímu a obtížnějšímu jenom tehdy, když pochopili a zvládli základní znalosti a dovednosti.

Komenský byl první z velkých vychovatelů, kteří zdůrazňovali, že je třeba nejen učit a „na paměť ukládat“, ale také dát žákům příležitost k práci, aby jednak znalosti uplatnili a prakticky použili, jednak aby nabyli zručnosti. Skauting dává daleko více příležitosti k práci nežli jakákoliv školní výchova, protože život v táboře v přírodě není konec konců nic jiného než-li práce. A tak poznání jde ruku v ruce s dovedností a zručností a pomáhá také k pochopení toho, čemu se žák naučil, jak říká Komenský.

V celé své Didaktice zdůrazňuje Komenský dále, že učitel má dát žákům příležitost, aby všechno poznali prostřednictvím všech svých smyslů, aby se neučili jenom slovům, ale pochopili zároveň pojmy, hlavně při učení jazykům, ale aby měli také příležitost neznámé věci vidět, ohmatat, měřit, používat správných nástrojů a rozumět jejich složení a funkci. Tato nauka, která později se uplatňuje

v mnohých soustavách a je zvána „paedagogický realism“ je stěžejní zásadou skautské výchovy.

Jinou společnou složkou mezi skautingem a Komenského výchovnou soustavou je pověstná Komenského „Vševěda“. Chtěl vychovat ze svých žáků nikoliv úzké specialisty, kteří čím dále ve svých studiích postupují, tím „vědí stále více o méně věcech“, nýbrž lidi, kteří mají dokonalou znalost a dobrý přehled o co největším poli znalostí a také mají co nejvíce vychované schopnosti smyslové, předně pozorovací. Dnes, kdy obsah lidského vědění je mnohonásobný tomu, co Komenský a jeho vrstevníci věděli, vidíme čím dál tím více, že odborníci si mezi sebou nerozumí, protože každý zná jenom svůj úzký úsek. To také věděl již Baden Powell a zmínil se o tom v knize „Aids to Scoutmastership – Pokyny provedení oddílu“. Je snad na místě, že právě v našem československém skautingu A. B. Svojsík a všichni jeho následovníci zdůrazňovali právě tuto všestrannost. Je zajímavé, že Komenský považuje „vševědu“ za cosi, co je přirozené člověku a patří k jeho podstatě, kdežto Baden Powell a stejně Svojsík se snaží ukázat, že jenom široká znalost a pohled může dát člověku plnou příležitost se vyžít a je vlastně postatou a podkladem k lidskému štěstí. A tu oba se přibližují ke svému společnému učiteli Platonovi, který v tomto bodě se stává skoro jakýmsi haedonistou.

Jak jsem se již zmínil, píše Fanderlik, Komenský stejně jako skautští vychovatelé hledají cestu k výchově celého člověka. A stejně přicházejí k jedné a nejdůležitější metodě, která přímo ovlivňuje duši či ducha mládeže. Učitel, vychovatel, skautský vůdce musí být vzorem svým svěřencům. „Hoši pozorují svého učitele a napodobují ho“ říká Komenský a stejná zásada byla tolikrát zdůrazňována ve skautské pedagogické literatuře – Zabýval se jí Baden Powell ve svých „Aids to Scoutmastership“ a věnoval jsem jí – tedy Fanderlik – mnoho studia a místa i já ve své knize „Listy Jurovi“. Dorůstající a dospívající hoch nebo dívka se učí žít tím, že pozoruje, jak jednají jiní. Jsou předměty, jako učení se jazyků nebo celá řada jiných dovedností, kterým se vůbec jinak naučit nedá. Žák proto hledá někoho, koho může napodobovat a brzy napodobuje nejen to, čemu se chce nebo má naučit, ale vezme si prostě svého učitele nebo vychovatele za vzor. A tu právě leží, jak již Komenský zdůrazňoval hlavně ve své řeči v Potockém gymnasiu i jinde a skautští vychovatelé, předně sám Baden Powell, velká odpovědnost vůdce, který ať chce či nechce, se stává takovým vzorem svým svěřencům. Musí

se vystříhat čehokoliv, co by nechtěl, aby jeho svěřenci od něho chytli a sami si osvojili. Musí se vystříhat chyb nejen ve svém vyučování, ale v chování a životě.

A v tom je poslání výchovy Komenského i Skautingu. Dnešní krize mládeže, o které se tolik mluví a píše, je právě následkem nedostatku správného a zdravého vztahu a poměru mezi mládeží a dospělými. Rodiče nemají čas se věnovat svým dětem a působit na ně. Jsou si příliš daleko, nerozumějí si, mluví často docela jinými slovy, nebo jejich slova nabyla jiné náplně. Nemají trpělivost najít společnou dorozumivací základnu a proto mládež si nemůže vzít své dospělé učitele nebo rodiče za vzor. A tím se jenom propast prohlubuje a rozšiřuje.

A je proto snad na čase se zamyslet letos, v jubilejním roce Komenského (psáno v roce 1971) jak mnoho z něho zůstalo svěžím, moderním, a jak mnoho z jeho myšlenek převzal skauting, stále ještě nejmodernější metoda výchovy a kde můžeme najít i dnes v Komenského učení řešení našich dnešních problémů.“

Tento článek Veleno Fanderlika vyšel v pracovní učebnici Čs. *dálkové školy „Má vlast“ v Německé spolkové republice v roce 1971. Text Velenova článku z učebnice, kterou redigoval dr. Josef Kratochvíl – Baby, byl znovu zveřejněn v Kanadských listech 28 (3–4) 6 (2004) [10]. Ilustruje nejen Velenovu znalost pedagogického díla Komenského, ale i dokonalé vnímání skautské metody po stránce teoretické i praktické. Těžko bychom hledali kvalifikovanějšího odborníka, majícího tak perfektní přehled, který by mohl takové srovnání napsat. Současně je to dalším byt' opět jen nepřímým svědectvím, že Zakladateli skautingu Baden Powellovi nebylo dílo Komenského neznámé.*

* * *

3

Několik slov na závěr, ale hledání odpovědi tím nekončí

Pokusil jsem se vysvětlit, že je pravděpodobné, že B-P znal dílo Komenského a úspěšně ho uplatnil v duchovním rozměru i praktické výchově skautského hnutí. Vycházel jsem především z poznatků libereckého bratra Sekuly a obdivuhodné úvahy Veleno Fanderlika o vztahu mezi učením Jana Amose Komenského

a skautingem. Zároveň jsem uvedl, že je pravděpodobné, že Komenského pedagogické i další spisy znal nejenom B-P, ale mohl je znát také Ernest Thompson Seton, druhá nejvýznamnější osobnost, která se podílela na vzniku světového skautského hnutí. Setonovy občasné studie v Britském muzeu a britských knihovnách, kam zajížděl z Ameriky, ho mohly přivést až ke Komenskému. Tím vším samozřejmě není řečeno, že, jak už jsem rovněž naznačil, na zakladatele skautingu nepůsobily i další významné osobnosti, které jsou v historii skautského hnutí uváděny. Pro nás je však nejvýznamnější z nich „Učitel národů“ Jan Amos Komenský. Pozoruhodné je, že učení Komenského se stalo ať už přímo nebo nepřímo jedním ze základů moderního skautského hnutí. Sekulovo tvrzení, které se pokouším v této studii rozvinout, může a jistě bude podrobena kritice a bude snaha je i vyvrátit. Jistě, Komenský nebyl ani první ani poslední, kdo pokládal základy moderní výchovy mládeže a tudíž i základy B-P a ETS skautingu. Právě proto také i v něm Zakladatelé skautského hnutí mohli nalézt inspiraci ke svému geniálnímu dílu, které přetrvalo věky a úspěšně vstupuje v roce 2007 do druhé stovky let své existence.

I když je ještě menší pravděpodobnost, že by B-P nebo ETS znali dílo Bernarda Bolzana, i jeho dílu je dodnes ve světě věnována mimořádná pozornost. Také on měl své předchůdce, jejichž myšlenky a názory do svých přednášek a spisů vkládal. Takový postup je zcela logický a je využíván každým, kdo se usiluje zachovávat vědecký přístup k tématům, která zpracovává a systematicky studuje včetně témat pedagogických. Břicháček [11] věnuje svou úvahu o Bernardu Bolzanovi „*Tři základní principy skautingu z roku 1808*“ památce filozofky Marie Pavlíkové, manželky zakladatele roverského KRUHu Pavla Křivského. Pavlíková a Křivský se intenzivně věnovali studiu života a díla kontroverzního kněze, matematika a filozofa Bernarda Bolzana. Marie Pavlíková uveřejnila publikaci „*Bolzanovo působení na pražské univerzitě*“ [12] a přeložila do češtiny z německého originálu Bolzanův „*Vlastní životopis*“ [13]. Břicháček píše „*Podle obecné koncepce dělí Bolzano povinnosti akademiků (tj. vysokoškolských studentů) do tří skupin: **Povinnosti k Bohu – povinnosti k sobě samému – povinnosti k jiným.***“ Nevím, zda mohl B-P znát dílo Bernarda Bolzana. Nepodařilo se mi zatím zjistit, zda František hrabě Lützow překládal také Bolzanovo dílo, i když je to velmi pravděpodobné. Jsou-li v Bolzanově originálu skutečně uvedeny tři povinnosti akademiků tak, jak jsou diskutovány v citovaném článku, pak je jejich shoda ze třemi Základními principy skautingu pozoruhodná. V pátrání po internetových

stránkách věnovaných Františku hraběti Lützowovi budu pokračovat. Lützow byl velmi aktivní, takže je možné, že se v těchto souvislostech dočkáme ještě dalších překvapení. Sama Pavlíková v roce 1980 [14] píše o tom, že se, jak připomíná rovněž Břicháček, zachovaly jen poznámky o akademických povinnostech studentů a nezachovalo se souvislé znění přednášek. Z Bolzanových náčrtků a plánů z let 1805 a 1806, ukazujících na vysoké Bolzanovo pojetí povinností akademické mládeže plyne, že Bolzano tyto povinnosti dělil na povinnosti k Bohu, sobě, bližním a ke státu. I tak je shoda se Základními principy skautingu pozoruhodná. Pavlíková [14, str.66 a 67] píše „...že v nich přednášel o povinnostech akademiků k Bohu, k sobě samému a ke svým bližním a podával praktický návod, jak těmto povinnostem dostát,...“ a dále pak uvádí „Při rozčlenění vlastní látky přednášek do tří částí přidržel se Bolzano tradičního dělení povinností do tří skupin: povinnosti k Bohu, k sobě samému a k ostatním lidem. Velmi prakticky jsou pojaty zejména úvahy o povinnostech akademika k sobě, zvláště tam, kde se slibuje hovořit o povinnostech k duchu“. Zbývá si snad ještě položit další otázku – byl Bolzano jediný, kdo tak specifikoval a brilantně vyjádřil povinnosti akademických studentů? Měl své předchůdce nebo následovníky? Ze slov Pavlíkové jasně plyne, že ano. Mezi Bolzanovy předchůdce v těchto souvislostech patřil také profesor Karel Jindřich Seibt, Bolzanův učitel, jedním z jeho následovníků byl, ať již přímo nebo nepřímo, B-P. Bolzanovo dílo je dnes velmi živé, v zahraničí jsou vydávány jeho souborné spisy, také naši badatelé se Bolzanovi věnují. Sledování informací o Bolzanovi a Lützowovi na „internetu“ poskytuje další u nás nepřilíš známé informace. Snad se jednou podaří potvrdit i Sekulovu představu, že B-P znal dílo Komenského a možná i Bolzana a nejen to, dokonce i zatím spíše jen hypotézu, že i Seton mohl dílo Komenského znát. Byl by to významný přínos k historii a filozofii světového i našeho skautingu právě v době, kdy se světové skautské hnutí dožívá prvních sta let své existence a svého úspěšného působení.

* * *

Citovaná literatura

1. Vosátka M. – Grizzly *Skautský rok*, Kropáč a Kucharský Praha 1946, citováno ve skriptech Rádcovské školy Olomouc, St. Balík, editor, 1997.
2. Zajíc J. – Edy: *Myšlenkové základy skautingu*, Junák, TDC, Praha 2000.

3. Kolektiv Historické komise při ÚRJ, Lešanovský K. – Kay a Nosek V. – Windy: *Historie skautingu*, Junák, TDC, Praha 1999 a 2001.
4. Čejka J. – Péguy, *Skaut-Junák* 36 (1) 2 (1993).
5. Bečka J. – Sekula: *Paměti skautského vlčete* (ineditní sbírka), Liberec 1999; *Skaut, stránky pamětníků klasického hnutí*, <http://www.skauting.wz.cz>; Kapitánská pošta 1996 č. 3–4; *Skauting* 34 (7) 20 (1996).
6. Jeal T.: *The Boy-Man, The life of Lord Baden-Powell*, Morrow New York 1990.
7. Schwartz S. a Schwartz J.: *The Scouting Way, The Scouting Way* San Clemente 2004.
8. Čejka J. – Péguy, *Na dobré stopě* 136 (březen) 11–13 (2005), 140 (září) 2–4 (2005); *Kmenové noviny OS* 9 (4) 11–16 (2006); www.cin-centrum.cz, *dejiny* 1_67, 1_68.
9. Sum A. (editor): *The Late Count Lützow. A tribute to the memory of a great Bohemian patriot*, collected and edited by Dr. A. Sum 1925.
10. Fanderlik V., *Kanadské listy* 28 (3–4) 6 (2004).
11. Břicháček V. – Gigant, *Skauting* 34 (5) 20 (1996).
12. Pavlíková M.: *Bolzanovo působení na pražské univerzitě*, Univerzita Karlova Praha 1985.
13. Bolzano B.: *Vlastní životopis*, Odeon Praha 1981.
14. Pavlíková M., *Zprávy archivu Univerzity Karlovy Praha* (3), 5 (1980).

Roudnice nad Labem, únor 2007
Ing. Jiří Čejka DrSc. – Péguy, ŘSV

Za grafickou úpravu a formátování textu děkuji bratru PePovi Přechovi

